

Сучасні критерії вимог до вправ для формування іншомовної комунікативної компетенції в її професійному варіанті

Питання підготовки сучасного вчителя, зміст та організація цієї підготовки активно обговорюються на сторінках спеціальної літератури. Вхідження України у світовий освітній простір посилює вимоги до формування особистості професійно-компетентного учителя, рівень компетентностей якого відповідає вимогам вітчизняних стандартів підготовки учителя іноземної мови. Сучасна методика і лінгводидактика збагачена працями відомих науковців (Бігич О.О., Боржко Н.Ф., Ніколаєвої С.Ю., Пассова Ю.І., Щукіна А.М., Соколова Н.Г., Скляренко Н.К.) у сфері професійної мовної освіти. Метою статті є обґрунтування сучасних вимог до вправ для формування іншомовних навичок і вмінь. Кінцеві практичні цілі навчання іноземної мови в мовному вузі трактуються на сучасному етапі розвитку суспільства як розвиток особистості педагога, який готовий і здатний брати участь в іншомовному міжнародному спілкуванні і який уміє навчати школярів, шляхом формування іншомовної комунікативної компетенції в її професійному варіанті. Важливим компонентом комунікативної компетенції майбутніх учителів англійської мови є вміння говоріння, формування й розвиток якого слід здійснювати, враховуючи вимоги до вправ та специфіку кожного обов'язкового компонента будь-якої вправи для формування іншомовних навичок і вмінь. Кожна вправа включає три обов'язкових компоненти: 1) завдання; 2) виконання завдання; контроль виконання завдання. Зразок виконання завдання є необов'язковим (факультативним) елементом. Розглянемо перший обов'язковий компонент вправи – завдання. Завдання до вправи має формулюватися з урахуванням провідних загальнодидактичних принципів комунікативності (С.Ф.Шатілов, Ю.І.Пассов), згідно з якими у вправі має моделюватися певний відрізок реального процесу комунікації; завдання повинно чітко вказувати, для чого студенти мають щось сказати, написати, прослухати, прочитати. Необхідно вмотивувати завдання саме іноземною мовою. Будь-яка реальна комунікативна ситуація передбачає елемент новизни, тому і завдання,

в якому описується навчально-комунікативна ситуація, повинно мати певну новизну.

Так як оволодіння іноземною мовою невідривне від культури народу – носія мови, то культурологічна спрямованість, що розкриває культурну грамотність студента, необхідну для повноцінного спілкування з носіями відповідної іноземної мови, є ще однією вимогою до завдання і змісту вправ. Зміст більшості вправ у всіх видах мовленнєвої діяльності має знайомити студента з культурними реаліями країни, мова якої вивчається, її традиціями, культурою, звичками людей.

Розглядаючи другий компонент вправи – виконання завдання, слід урахувати ступінь керованості мовленнєвими діями тих, хто навчається; форми організації вправи, опори, потрібні для її виконання, місце виконання. Методисти розрізняють повністю керовані мовленнєві дії; дії з мінімальним рівнем керування. Продуктом вправ з мінімальним рівнем керування є усний чи письмовий текст, створений студентом. Щодо різних форм організації вправ, то проблеми виникають переважно при навчанні говоріння. Тому пропонуються різноманітні форми одночасної роботи в парах чи в малих групах. Організація одночасної роботи студентів у процесі виконання усномовленнєвих репродуктивних вправ суттєво збільшує час говоріння кожного з них на занятті.

Третім компонентом вправи є контроль виконання. Основним об'єктом контролю має бути рівень сформованості мовленнєвих навичок і вмінь студентів. Основним способом оцінки рівня сформованості відповідних мовленнєвих навичок є самостійне вживання лексичних одиниць і граматичних структур у зв'язку із сформованою навчально-комунікативною ситуацією.

Оцінюючи рівень сформованості мовленнєвих навичок і вмінь у рецептивних видах мовленнєвої діяльності, слід зазначити, що способи контролю мають відповідати характеру діяльності – рецепції. Тому при оцінюванні перевага надається різноманітним тестам: альтернативним, поєднувальним, множинного вибору, лаконічним відповідям на спеціальні запитання або коротким відповідям на загальні запитання.

Основними якісними критеріями мовленнєвого продукту є: 1) відповідність змісту висловлювання навчально-комунікативній ситуації; 2) наявність у висловлюванні специфічних для монологу (діалогу) характерних рис та мовних і мовленнєвих засобів; 3)

зверненість мовлення; 4) різноманітність діалогічних єдностей та мовних зразків; 5) ініціативність мовленнєвих партнерів або висловлювання свого ставлення до подій, про які йдеться.

Додаткові критерії є такими: 1) правильність (враховуються всі помилки) або відносна правильність мовлення (враховуються лише ті мовні помилки, що порушують процес комунікації); 2) теми мовлення; 3) обсяг висловлювання.

При формуванні вмінь говоріння дуже важливою є система вправ для формування вмінь говоріння засобами драматизації, і ця система є окремою, оскільки створюється для засвоєння одного виду діяльності – говоріння. Застосування драматизації у навчальному процесі ВНЗ сприяє розвитку творчої розумової активності студента – вищого рівня мисленнєвої діяльності особистості, завдяки якій процес формування вмінь говоріння можна максимально наблизити до умов природного спілкування. Система вправ для формування вмінь говоріння засобами драматизації повинна враховувати дидактичні і методичні принципи організації процесу навчання говоріння, етапи формування і розвитку вмінь монологічного і діалогічного мовлення, а також особливості застосування драматизації як засобу навчання говоріння. Система вправ для навчання говоріння створюється на основі принципів мовленнєво-мисленнєвої активності, індивідуалізації, функціональності, ситуативності, новизни.

Так як сучасне суспільство неможливо уявити без міжнародних і культурних контактів, більшість з яких здійснюється у письмовій формі, то останнім часом набуває особливого і актуального значення навчання студентів навичок і вмінь іншомовного письма. Студенти повинні вміти писати чіткі, детальні тексти на широке коло тем, пов'язаних з інтересами студентів. Щодо жанрового компоненту сюди відносяться: академічні есе, статті, звіти, тексти доповідей і презентацій, ділові "паперові" і електронні листи, приватні "паперові" і електронні листи, резюме (автобіографія для прийому на роботу), ділові контракти і умови, анотації, реферати, тези доповідей, конспекти лекцій.

Відомо, що основою усного і писемного спілкування іноземною мовою є оволодіння граматичними навичками різних видів мовленнєвої діяльності. Для підсилення мотивації до вивчення граматики слід диференціювати діяльність тих, кого навчають, враховуючи їхні особистісні потреби та майбутні професійні

інтереси, так як успіх будь-якої діяльності (у нашому випадку мовленнєвої) залежить від рівня мотивації тих, хто її здійснює. На занятті з іноземної мови широке використання ігрової діяльності сприяє створенню мотивації мовленнєвої діяльності студентів мовних вузів і формуванню їх граматичної і професійної компетенції. Ділова гра використовується для формування граматичної компетенції у студентів, які, виконуючи роль педагогічних працівників, будуть ознайомлюватися з новою граматичною структурою і створювати умови для вживання нової граматичної структури в усному і писемному мовленні.

Вихідним фактором реалізації цілей по формуванню особистості професійно-компетентного учителя іноземної мови є стійка професійно-педагогічна мотивація учіння як передумова успішного вирішення професійно-педагогічних завдань на практичних заняттях з іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бориско Н.Ф. Скільки методик нужно будущему учителю? // Іноземні мови. – 2010. - №2. – С.3-10.
2. Гордєєва А.І. Ділова гра як спосіб мотивації комунікативної діяльності майбутніх філологів у процесі формування англомовної граматичної компетенції // Іноземні мови. – 2012. - №2. – С.53-58.
3. Дацків О.П. Система вправ для формування вмінь говоріння у майбутніх вчителів англійської мови засобами драматизації // Іноземні мови. – 2011. - №2. – С.23-28.
4. Писанко М.Л. Навчання майбутніх філологів англійського писемного мовлення на початковому етапі // Іноземні мови. – 2010. - №4. – С.27-32.